

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/28, p. 737-749

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12504>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Osman ÇEPNİ –
Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ – Yrd. Doç. Dr. Ebru AY

This article was checked by iThenticate.

KELOĞLAN MASALLARININ 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA YER ALAN DEĞERLER AÇISINDAN ANALİZİ*

*Ayşegül TURAL** - Gülsün ŞAHAN****

ÖZET

Masallar geçmişten günümüze taşınan edebi ürünlerden biridir. Masallar, kültürel bir aktarım aracı olmanın yanında, günümüzde eğitim öğretim süreci içerisinde de etkili şekilde kullanılmaktadır. Özellikle değer aktarımı konusunda başvurulanan masallar, etkili bir öğrenme için alternatif oluşturması bakımından güncel öğretim programları içinde yer bulmaktadır. Sosyal bilgiler programı içerisinde yer alan belli başlı temel değerler bulunmaktadır. Ancak değer öğretimi her sınıf düzeyine göre öğrenme-öğretme süreci içerisine farklı şekillerde yansıtılmaktadır. Bu çalışmada Keloğlan Masalları, Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğretim Programında verilmesi gereken 'saygı, sorumluluk, aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik, bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, tasarruf, bağımsızlık' değerleri açısından incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak yürütülmüş olup veriler doküman analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerler, masalların içerisinde kullanım sıklıkları bakımından gruplandırılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenerek tablolaştırılmıştır. Bulgular değerlendirilirken masallardan doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde vurgulanan değerlerin Keloğlan Masalları içinde önemli ölçüde yer aldığı anlaşılmıştır. Öğretmenler sosyal bilgiler dersi içerisinde Keloğlan masalları başta olmak üzere, farklı masallardan da yardımcı kaynak olarak yararlanabilir, böylece değerler eğitimi süreci masallar ile zenginleştirilerek ilgi çekici hale getirilebilir. Araştırmanın Sosyal Bilgiler dersinde değer öğretimi konusuna eğilirken masalların kullanımına dikkat çekmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, değer, masal, Keloğlan Masalları.

* Bu çalışma III. rd International Eurasian Educational Research Congress-EJER 2016' da sunulan sözlü bildiriden yeniden düzenlenerek üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, El-mek: atural@bartin.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr. Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi ABD, El-mek: gulsunsahan@hotmail.com

AN ANALYSIS OF KELOGLAN TALES IN TERMS OF THE VALUES IN SOCIAL STUDIES PROGRAM FOR THE 4TH GRADE

ABSTRACT

Tale is on one of the literacy works that are transmitted from past to today. Addition to tale's mission of being cultural transmit tool; it is used in education process effectively in our day. Especially, tales that are applied about value transmit point, have a place in modern education programs because of that it can form an alternative to learn effectively. There are fundamental values in social studies program. However, value teaching is reflected in learning and teaching period in different ways based on every class level. In this study; Keloglan tales is examined from the aspects of values of 'giving importance to respect, responsibility, family unity; sensitiveness to cultural heritage; patriotism; scientificness; sensitiveness to natural environment; saving; independency' in social studies 4. class teaching program. Study is conducted in accordance with qualitative research methods and data is evaluated by document analyze method. The values in the Social Studies Program are grouped in terms of frequency of use within the tables. The obtained data are tabulated by analyzing with descriptive analysis method. When the findings are evaluated, direct citation is also given. As a result of this study, it has been understood that the values emphasized in the Social Studies Program take a significant place in Keloglan Tales. Teachers can utilize Keloglan Tales in social studies lessons as an auxiliary source from different tales so that the values education process can be enriched with tales and make them interesting. It is thought that this study is important to take attentions to usage of tales in social studies lessons while teaching values.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Value is one of important elements that are effective for individual to be approved. The most important responsibility belongs to family and school for individuals maintain their lives by gaining values that are accepted and identified in thought society. Effective value gain process with well-regulated education program in school life would be supportive for individuals to progress in future more confidently. In latest years, several methods and techniques are also set to work in both theoretical information transmit and in both implemental processes procedures at value transmit practices during education process. For that reason; today tales are seen like that they can be used as an attractive learning tool in value transmit period. Tales are product of our history and helpful elements to transmit values from past to today. A bridge is also conducted thanks to tales that enter in education process. In values gaining process, usage of tales that are used in social studies lessons as a helping sources is important. Value topic in teaching programs is taught regarding class and level. In specific periods. It is planned that values that are indicated

Turkish Studies

in social studies teaching program would be given according to units based on class levels. Social studies primary and secondary school program is re-regulated in 2017-2018 education period and put into practice. It is seen that fair, giving importance to family unity, independency, peace, scientificness, diligence, honesty, sensitivity, solidarity, aesthetic, patriotism, equality, saving, freedom, love, respect, responsibility, helpfulness values took place in renewed social studies program.

Purpose of Research

Aim of this research is to examine Keloglan tales from the aspect of values that took place in social studies program. Through this aim, “Hazineler Sultanı, İncili Yorgan, Dev Anası, Keloglan ile Güvercin Şehzade, Padişahın Kayıp Kızları, Keloglan ile Dev, Değirmenin Perileri, Keloglan ile Cambazlar, Ali Cengiz Oyunu, Kuyudaki Dev” tales that are in “Keloglan İle Güle Oynaya” book is examined from values aspect. These tales are evaluated from the aspects of respect, responsibility, giving importance to family unity, sensitiveness to cultural heritage, patriotism, sensitiveness to natural environment, saving, scientificness, independency values in 4. grade level.

Method

Research Design

Research is conducted by document analyze method which is one of the qualitative research methods. It is benefitted from document analyze technique that is used in qualitative researches in situation determination levels based on several themes. This analyze covers the investigation and analyze period of written documents which contain several information related aimed case to study. For that reason, it can be used also as a source that can present supplementary information in addition to it can be used as only a fundamental research method. During research analyze period, every tale in Keloglan tales is approached as a theme, usage frequency of values in tales is determined and take place in tables. Moreover, quotations from related parts are given.

Results and Discussion

At the end of study, it is seen that mostly sensitiveness to natural environment (25), giving importance to family unity (24) and respect (18); least, saving (2) values took place in Keloglan tales. ‘sensitiveness to cultural heritage’ value that should be given in social studies program at 4.grade level is encountered in Keloglan tales. It is thought that activities can be supported by tales while value transmit especially in 4.grade level based on results. It is believed that these tales that are appropriate to students’ age level would create a rich environment in education process. According result of study, value teaching and conduction studies on tales is important to make an attribution field literature. Attention can be attached on effective usage of tales in education process by examining several fields’ education programs particularly social studies multiple resources like Keloglan tales can be recommended to teacher in value transmit period to benefit from cultural values.

Keywords: Social studies, value, tale, Keloglan tales.

Turkish Studies

1. Giriş

Değerler bireylerin yaşadıkları toplumun birer üyesi olarak kabul görme ve toplumsal yapıya uyumları aşamasında, kültürel, sosyal ve ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmayı hedefler ve eğitim ortamlarında önemle üzerinde durulması gereken konulardan biridir. Bireylerin toplumsal yaşama uyumu ve sosyalleşmesine yardımcı olan, bireylere rehberlik eden önemli ve tercih edilmesi gereken kaynaklardır. Eğitim Programları ise değerlerin aktarımı sürecini daha sistemli hale dönüştürmekte (Akbaş, 2008: 10), ulusal ve evrensel değerlerin öğrencilere aktarılmasında önemli bir araç olabilmektedir (Adesina & Adeyemi, 2007: 4). Bireylerin geleceğe hazırlanması ancak eğitimle mümkün olmaktadır. Günümüzün öğrenme programlarına bakıldığında birey olmanın yanında toplumsallaşma ve sosyalleşme kavramlarının da vurgulandığı görülmektedir. Öğretim programlarından beklenen, bireylerin topluma uyumunda geleneksel ile çağdaş yaklaşımları birleştirip, hem ulusal benliğini koruduğu hem de evrensel bir bakış kazanabileceği kritik değerleri kavramalarına yardımcı olmaktır (Ikwumelu, Bassey & Oyibe, 2015: 67). Bireylerin ve toplumların gelişiminde önemli olan değer eğitimi ailede başlayıp okulda devam eden, eğitimle bütünleşerek ilerleyen bir süreçtir. Bu dinamik süreç içinde sosyal bilgiler dersi de etkin vatandaş yetiştirme misyonu ile değer eğitimine önem veren derslerden biridir (Küçük, Gedik ve Akkuş, 2014: 1073). Başta sosyal bilgiler olmak üzere tüm derslerle iç içe yürütülen değerler eğitiminin etkili şekilde sürdürülmesinde en önemli sorumluluk eğitim ve öğretmenlerindir (Cihan, 2014: 435). Özellikle okullarda değer eğitimi yapılırken ilgili derslerin öğretim programlarının planlanması sürecinde, bireyin ve toplumun gelişimine etki edecek değerlere yer verilmesi bu anlamda önemlidir.

Kendini keşfeden bireyin toplumun içinde kabul görüp kendine bir yer edinmesi için de öngörülen temel değerlerden bahsedilmektedir. Ancak her ders ile ilişkili olan öğretim programlarında değer konusu, sınıf ve seviyeler gözetilerek işlenmektedir. Belirli dönemlerde Sosyal Bilgiler Öğretim Programında belirtilen değerlerin ünitelere göre düzenlenerek, sınıf bazlı verilmesi uygun görülmüştür (MEB, 2005: 97). Bu uygulama temel değerlerin yanında alt değerlerin de benimsenmesi uygulaması olarak devam etmiştir. Buna bağlı olarak (MEB, 2011) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, sevgi, saygı, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere 20 adet doğrudan verilmesi gereken temel değer belirlenirken, sınıf düzeylerine göre de değerler düzenlenmiştir. Belirlenen temel değerlere bağlı olarak 4. Sınıf düzeyinde değer kazanımı için uygun görülen değerler Doğa sevgisi, duygu düşüncelere saygı, hoşgörü, aile birliğine önem verme, Türk büyüklerine saygı, vatanseverlik, temizlik ve sağlıklı olmaya önem verme, bilimsellik, yardımseverlik, bağımsızlık, misafirperverliktir (Kılıç, 2012: 1595). Eğitim süreci içinde değer aktarımı yapılırken bireylerin özelliklerinin bilinmesi ve her bireyin sürece aktif katılımının desteklenmesi, bireylere değer aktarımının nasıl yapılacağına ışık tutması bakımından önemlidir (Akçay ve Tunagür, 2017: 80). Değer aktarımı ve kazanımı sürecinde her sınıf düzeyinin ihtiyacı bakımından farklı ve alternatif metodların denendiği, güncel öğretim yöntem ve teknikleriyle sürecin zenginleştirilmesi üzerinde durulduğu bilinmektedir. Son yıllarda değerlerin, hem teorik hem de uygulamaya dönük okul içi etkinliklerle desteklenerek öğretilebileceği vurgulanmaktadır. Bu iki unsur içinde öğretmenlerin, ailenin, medya araçlarının ve sosyal çevrenin önemi üzerine dikkat çekilmektedir. Değerler bizim toplumsal yaşantımıza yön veren standartlarımız olması bakımından (Halstead, 1996: 3-6), değer kazanımı süreci de son yıllarda önemli görülmekte ve bu süreç içerisinde edebi ürünlerden yararlanıldığı bilinmektedir. Bu edebi unsurlardan biri de masallardır. Masal, sanatsal özellik taşıyan, estetik yönü olan, zengin söz söyleyişine sahip olan edebi ürünlerdir (Örge Onuk, 2013: 25). Masallara ilişkin literatür incelendiğinde, ilk Türkçe yazılmış masal kitabı kabul edilen Boratav'ın 'Zaman Zaman İçinde' adlı eseri ülkemizdeki, masal alanındaki çalışmalar açısından değer taşımaktadır. Dünya literatürü içerisinde çok farklı kültürlerle ait masallar

bulunmakla birlikte, Türkiye’de Keloğlan, Nasreddin Hoca, Dede Korkut, Ayşegül masalları gibi masalların zaman içinde öne çıktığı bilinmektedir (Cerit ve Gökçearsan, 2016: 50). Masallar çocuklara hitap ettiği düşünülmeyle birlikte, kültürel değer ve bilgi aktarımı açısından her toplum ve her yaş için önem arz etmektedir (Kuzu, 2008: 331). Çocuklar açısından masalların, ulusal değerleri aşılama, kültürel geçmişi tanıtmada önemli rol ve sorumluluğa sahip olduğu söylenebilmektedir. Aynı zamanda bu rolünün yanında masalların, öğrenme ortamlarını zengin hale dönüştürmesi, çocuklara eğlenerek öğrenme olanağı sunmasıyla da kalıcı ve etkili öğrenmenin önünü açtığı düşünülmektedir (Erdal, 2016: 1806). Masallar geçmişten gelerek, bugünü aydınlatmakta ve geçmişle bugün arasında bağ kurarak önemli bir kültürel köprü görevi görmektedir. Masallar geçmiş toplumların günlük yaşantılarını, önemli gün ve törenlerini, sosyal ve kültürel ilişkilerini ele alıp, o günlerden ve o toplumların kültürel yapılarından önemli izler taşıyan, o günleri anlamada değerli ipuçları veren edebi değeri olan unsurlardır. Bu yönleri ile masallar, değerler eğitiminde önemli bir araç olarak kullanılabilir (Sever, Memiş, Sever, 2015: 248). Kazandırılmak istenilen değere ilişkin öğretim sürecinde masallardan yararlanılmasıyla, toplumsal ve kültürel değerlerin aktarılması ve yaşatılmasında etkili bir öğretim sürecine ulaşılabileceği düşünülmektedir (Yiğit ve Kesmeçi, 2015: 1329). Aynı zamanda masalların öğretici yönü ile eğitim öğretim süreci daha etkili ve esnek bir hale dönüştürebilecek, güncel temalar eşliğinde evrensel değerler de rahatlıkla kazandırılabilir (Kuzu, 2007: 292). Masallar, çocukların dinleme, anlama beceri ve yeteneklerini arttıran, dil gelişimlerini olumlu şekilde destekleyen, hayal dünyalarını zenginleştiren, hem eğlendirici hem de eğitimci yönü olan kültür hazinelerinden biridir (Uçar, 2007: 456). Masallar, yapı ve içerik bakımından incelendiğinde geçmişten gelen kültürel birikimin günümüze aktarılmasında etkili olan edebi eserlerden biridir. Masal kitapları, doğrudan çocuklara yönelik yazılmadıkları halde gerek içerikleri gerekse verdikleri mesajlar açısından geçmişi bugüne taşıyan önemli kültürel değerlerdir (Akkaya, 2014: 314). Bu bakımdan masallar ve öğrenme sürecinde kullanılışları düşünüldüğünde, sadece serbest zaman etkinliği gibi görülmemeli, bir edebi ürün olarak kendisinden alınabilecek faydalar üzerinde durulmalıdır. Bu bakımdan okul içi süreçte masalların tanıtılması ve öğrenme aracı olarak kullanılmasında en önemli rehber ‘öğretmen’dir. Öğretmenler ne denli sürece hâkim olup, edebi ürünleri ve masalları bir kültür aktarım unsuru olarak dikkatle inceler ve özümser ise çocuklar da aynı oranda süreçten fayda sayılabilecektir. Çünkü masallar, bir edebi ürün ve bilgi hazinesi olmanın yanında, kültürel kimliğin oluşmasında da önemli rol oynamaktadırlar (Arıcı ve Bayındır, 2015: 109). Keloğlan Masalları edebi ve kültürel geçmişimizin izlerini taşıyan bir eserdir. Bu açıdan Keloğlan Masalları, içerisinde birçok kültür ögesi barındırması bakımından önemli olup, sosyal bilgiler derslerinde yardımcı kaynak olarak kullanılabilmesi açısından önemlidir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2017- 2018 öğretim yılında uygulamaya konulan programda 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar Sosyal Bilgiler derslerinde adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine yer verildiği görülmektedir (MEB, 2017: 9). 2017-2018 döneminde ilkokul 4. sınıf Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanları ve değerler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Turkish Studies

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Programı İlkokul 4. Sınıflarda Doğrudan Verilecek Değerler ve Öğrenme Alanları

İlkokul 4.Sınıf Öğrenme Alanları	Değerler
Birey ve Toplum	Saygı ve sorumluluk
Kültür ve Miras	Aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık ve vatanseverlik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Doğal çevreye duyarlılık
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik ve doğal çevreye duyarlılık
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Sorumluluk ve tasarruf
Etkin Vatandaşlık	Sorumluluk ve bağımsızlık
Küresel Bağlantılar	Kültürel mirasa duyarlılık ve saygı

Bu araştırmada 4.sınıf sosyal bilgiler programında (MEB, 2017: 17-19) yer verilen “saygı, sorumluluk, aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik, bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, tasarruf, bağımsızlık” değerlerinin Keloğlan Masalları içinde ne düzeyde yer aldığının tespit edilmesine çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı Keloğlan Masallarını 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde yer verilen değerler açısından incelemektir. Çalışmanın amacına uygun olarak Münire Danış (2014)’ın hazırlamış olduğu Keloğlan İle Güle Oynaya kitabı içerisinde yer alan Hazinele Sultanı, İncili Yorgan, Dev Anası, Keloğlan ile Güvercin Şehzade, Padişahın Kayıp Kızları, Keloğlan ile Dev, Değirmenin Perileri, Keloğlan ile Cambazlar, Ali Cengiz Oyunu, Kuyudaki Dev masalları incelenmiştir. Keloğlan Masalları içinde yer alan değerlerin belirlenmesi ve başta Sosyal Bilgiler dersi olmak üzere tüm dersler içinde bu değerlerin aktarımı sırasında masallardan yararlanılabilmesi olanağı açısından çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

2.Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği ile yürütülmüştür. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Doküman analizi tekniğinde veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmekte ya da araştırma sorularına göre belirlenen temalara göre bulgular biçimlendirilmektedir (Yıldırım, Şimşek, 2008: 187).

2.1.Verilerin Analizi

Araştırmada Sosyal Bilgiler Programında yer alan değerlerin Keloğlan Masalları içerisinde ne düzeyde yer aldığı incelenmiştir. Programdaki değerler, masalların içerisinde kullanım sıklıkları bakımından gruplandırılmıştır. Ardından nitel araştırma betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Doküman analizi, betimsel araştırmalar yapılırken var olan belirli temalara bağlı kalınarak, durum tespiti yapılması sürecinde sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Bu analiz türü, araştırılmak istenilen olgu veya olgularla ilgili çeşitli bilgiler içeren yazılı dokümanların analizini kapsamaktadır. Bu bakımdan istenildiği takdirde, tek başına kullanılabilecek bir araştırma yöntemi olabileceği gibi ek bilgi sunabilecek yardımcı bir yöntem olarak da kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 188). Güvenilirliği arttırmak amacıyla masal kitabından belirtilen sayfalardan doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

3.Bulgular

Bu bölümde Keloğlan ile Güle Oynaya masal kitabında yer alan saygı, sorumluluk, aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik, bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, tasarruf, bağımsızlık değerlerine ilişkin verilerin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Saygı değerine ilişkin bulgular

Keloğlan masalları kitabında Saygı değerine ilişkin bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Saygı değeri

Masallar	Sayfa	f
İncili Yorgan	78, 87, 89, 94, 101	5
Hazineler Sultanı	70, 73, 74, 75	4
Kuyudaki Dev	285, 302, 304	3
Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu	247, 273	2
Dev Anası	11, 27	2
Padişahın Kayıp Kızları	329	1
Keloğlan ile Dev	137	1
Toplam		18

Tablo 2 incelendiğinde saygı değerinin, İncili Yorgan masalında 5 kez, Hazineler Sultanı masalında 4 kez, Kuyudaki Dev masalında 3 kez, Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu ve Dev Anası masallarında 2 kez, Padişahın Kayıp Kızları ve Keloğlan ile Dev masallarında ise 1 kez tekrarlandığı görülmektedir. İncili Yorgan masalı incelendiğinde 5 kez saygı değerinin işlendiği görülmektedir. Bu masalın 94.cü sayfasında:

“*Yeter ki seven gönüller birbirine kavuşsun*” cümlesi yer almaktadır. Hazineler Sultanı masalı incelendiğinde 4 kez saygı değerinin işlendiği görülmekte olup bu masalın 75.ci sayfasında:

“*Padişahımızın fermanıysa başım üstüne*” cümlesi yer almaktadır. Kuyudaki Dev masalı incelendiğinde 3 kez saygı değerinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 285.ci sayfasında:

“*Madem kendine bu kadar güveniyorsun, sana helal olsun. Ben de işi sana verdim, demiş.*” cümlesi yer almaktadır. Dev Anası masalı incelendiğinde iki kez saygı değerinin işlendiği görülmektedir. Bu masalın 27.ci sayfasında

“*Demek köylüler haklıymış*” cümlesi yer almaktadır. Keloğlan ile Dev masalı incelendiğinde 1 kez saygı değerinin işlendiği anlaşılmıştır. Aynı masalın 137.ci sayfasında;

“*... haklısın demiş Keloğlan. Bu bana iyi bir ders oldu.*” cümlesinde de doğaya yapılan bir övgü yer almaktadır. Örnekler incelendiğinde saygı değerine ilişkin tematik ifadelerin Keloğlan masalları içinde yer bulduğu görülmektedir.

3.2.Sorumluluk değerine ilişkin bulgular

Keloğlan masalları kitabında sorumluluk ilişkin bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Sorumluluk değeri

Masallar	Sayfa	f
Dev Anası	5	1
Hazineler Sultanı	45	1
Keloğlan ve Cambazlar	196	1
Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu	238	1
Kuyudaki Dev	280	1
Toplam		5

Tablo 3 incelendiğinde sorumluluk değerinin, Dev Anası, Hazineler Sultanı, Keloğlan ve Cambazlar, Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu ve Kuyudaki Dev masallarında 1 kez yer aldığı görülmektedir. Dev Anası masalı incelendiğinde 1 kez sorumluluk değerinin işlendiği, bu masalın 5.ci sayfasında:

“Keloğlan bazen oduna gidermiş ormana, bazen çoban olurmuş köyün koyunlarına. Ekmeğini çıkarırmış böylece” cümlesinin yer aldığı görülmektedir. Hazineleer Sultanı masalı incelendiğinde sorumluluk değerinin 1 kez işlendiği dikkat çekmektedir. Masalın 45. Sayfasında:

“Keloğlan ya ormana gider eşeğine odun yükleyip pazarda satarmış ya da köylülerin koyunlarına çobanlık yapar karşılığını almış” cümlesi ile Keloğlanın sorumluluk duygusu ile hareket ettiği anlaşılmaktadır. Kuyudaki Dev masalında ise bu değere yönelik olarak 280. sayfada:

“Ama garip anasından başka kimsesi yokmuş Keloğlan’ın. Eve ekmek getirmek ona düşüyormuş” ifadesi yer almaktadır. Sorumluluk değerinin incelendiği masallar genel olarak değerlendirildiğinde Keloğlan’ın aldığı görevlere karşı sorumluluk duyduğu, Keloğlan’ın sorumluluk duygusu üzerinden bu değerin çocuklara da örnek olacağı söylenebilir.

3.3.Aile birliğine önem verme değerine ilişkin bulgular

Keloğlan masalları kitabında aile birliğine önem vermeye ilişkin bulgular Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Aile birliğine önem verme

Masallar	Sayfa	f
Hazineleer Sultanı	43, 44, 48, 64, 75	5
Keloğlan ile Dev	117, 128, 131, 148	5
Dev Anası	5, 21, 23, 25	4
Keloğlan ile Cambazlar	196, 236	2
Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu	238, 273	2
Kuyudaki Dev	280, 313	2
İncili Yorgan	77	1
Keloğlan ile Güvercin Şehzade	194	1
Padişahın Kayıp Kızları	318	1
Değirmenin Perileri	360	1
Toplam		24

Tablo 4 incelendiğinde aile birliğine önem verme değerinin, Hazineleer Sultanı ve Keloğlan ile Dev masalında 5 kez, Dev anası masalında 4 kez, Keloğlan ile Cambazlar, Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu ve Kuyudaki Dev masallarında 2 kez, İncili Yorgan, Keloğlan ile Güvercin Şehzade, Padişahın Kayıp Kızları ve Değirmenin Perileri masallarında ise 1 kez tekrarlandığı görülmektedir. Hazineleer Sultanı masalı incelendiğinde 5 kez aile birliğine önem verme değerinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 43.cü sayfasında:

“Anası kıyamazmış biricik kel oğluna”... cümlesi yer almaktadır. Dev Anası masalı incelendiğinde 4 kez aile birliğine önem verme değerinin tekrarlandığı görülmektedir. Masalın 5. Sayfasında:

“Anadolu’nun bir köyünde fakir Keloğlan ile anası yaşarmış” cümlesi yer almaktadır. Keloğlan ile Cambazlar masalı incelendiğinde 2 kez aile birliğine önem verme değerinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 236.cı sayfasında:

“Herkes kendi işine, Keloğlan da gitmiş anasının dizinin dibine..” cümlesi yer almaktadır. Padişahın Kayıp Kızları masalı incelendiğinde 1 kez aile birliğine önem vermeye değinildiği görülmektedir. İlgili masalın 318.ci sayfasında:

“..... kel başını okşayan anacığı, bir öğün helal aşısı dünyaya bedelmış” cümlesi yer almaktadır. Örnekler incelendiğinde ailenin toplumun temeli olduğu, aile bağlarının ne kadar önemli olduğuna ilişkin bağlılık ifadelerinin masallar içinde yer bulduğu görülmektedir.

3.4. Vatanseverlik değerine ilişkin bulgular

Keloğlan masalları kitabında vatanseverliğe ilişkin bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Vatanseverlik

Masallar	Sayfa	f
Dev Anası	43	1
İncili Yorgan	84	1
Keloğlan ile Dev	117	1
Keloğlan ile Güvercin Şehzade	166	1
Toplam		4

Tablo 5 incelendiğinde vatanseverlik değerinin, Dev Anası, İncili Yorgan, Keloğlan ile Dev ve Keloğlan ile Güvercin Şehzade masallarında ise bir kez tekrarlandığı görülmektedir. Keloğlan ile Güvercin Şehzade masalı incelendiğinde 1 kez vatanseverlik değerinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 166. cı sayfasında:

“... Şehre gelince oh be, nihayet insan içine geldim...” cümlesi yer almaktadır. Örnekten hareketle Keloğlan masalları içinde vatanına düşkünlük, yaşadığı toprakları sevip, benimseme ifadelerinin görüldüğü açıktır.

3.5. Bilimsellik değerine ilişkin bulgular

Keloğlan masalları kitabında bilimselliğe ilişkin bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Bilimsellik

Masallar	Sayfa	f
Dev Anası	9, 14, 18, 31	4
Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu	250, 252, 257	3
Hazineler Sultanı	48	1
Toplam		8

Tablo 6 incelendiğinde bilimsellik değerinin, Dev Anası masalında 4 kez, Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu masalında 3 kez, Hazineler Sultanı masalında ise 1 kez tekrarlandığı görülmektedir. Dev Anası masalı incelendiğinde 4 kez bilimsellik değerinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 14.cü sayfasında:

“... Keloğlan'ın aklına parlak bir fikir gelmiş...” cümlesi yer almaktadır. Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu masalı incelendiğinde 3 kez bilimsellik değeri vurgulanmış olup aynı masalın 252.ci sayfasında:

“..... Ali Cengiz.. kırk gün ders verdikten sonra öğrendin mi? Diye sorarmış... öğrendim derse...” cümlesi yer almaktadır. Hazineler Sultanı masalı incelendiğinde bu değere ilişkin olarak masalın 48.ci sayfasında:

“... Ne yapacağımı buldum...” cümlesi yer almaktadır. Örneklerde görüldüğü gibi Keloğlan'ın aklına parlak bir fikrin gelmiş olması, ders verme, öğrenme süreci ile masallar içinde yaratıcılığa, bilimsel çalışmada aklın kullanılış biçimine dikkat çekildiği görülmektedir.

3.6. Doğal çevreye duyarlılık değerine ilişkin bulgular

Keloğlan masalları kitabında doğal çevreye duyarlılığa ilişkin bulgular Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Masallarda yer alan doğal çevreye duyarlılık değeri

Masallar	Sayfa	f
Dev Anası	7, 9, 14, 28, 30, 33	6
Hazineler Sultanı	41, 48, 52, 56, 60, 62	6
İncili Yorgan	79, 94, 108	3
Keloğlan ile Güvercin Şehzade	149, 181, 188	3
Kuyudaki Dev	277, 288, 296	3
Keloğlan ile Dev	119	1
Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu	269	1
Padişahın Kayıp Kızları	321	1
Değirmenin Perileri	370	1
Toplam		25

Tablo 7 incelendiğinde doğal çevreye duyarlılık değerinin Dev Anası, Hazineler Sultanı masallarında 6 kez, İncili Yorgan, Keloğlan ile Güvercin Şehzade, Kuyudaki Dev masallarında 3 kez, Keloğlan ile Dev, Keloğlan Ali Cengiz Oyunu, Padişahın Kayıp Kızları, Değirmenin Perileri masallarında ise 1 kez tekrarlandığı görülmektedir. Hazineler Sultanı masalında 6 kez doğa sevgisinin işlendiği görülmektedir. Bu masalın 56.cı sayfasında

“Keloğlan kucağındaki yaralı tavşanı sevip okşayarak ilerlerken önüne dev bir ağaç çıkmış. Amanın bu ne koca ağaç böyle!..” cümlesi yer almaktadır. İncili Yorgan masalı incelendiğinde 3 kez doğa sevgisinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 94.cü sayfasında:

“az gitmiş uz gitmiş. Derelerden geçerek, ceylan gibi sekerek Kafdağı'nın önüne gelmiş” cümlesi yer almaktadır. Bu cümlede Kaf Dağı, dereler ve ceylanlar gibi doğaya ilişkin motifler yer almıştır. Padişahın Kayıp Kızları masalı incelendiğinde 1 kez doğa sevgisi işlenmektedir. Masalın 321.ci sayfasında:

“... ne verimli güzel bir tarla..” cümlesinde de doğaya yapılan bir övgü yer almaktadır. Bulgulardan anlaşıldığına göre Keloğlan masallarında doğa sevgisine yer verildiği, doğal çevreye duyarlılığın bulunduğu görülmektedir. Örnekler incelendiğinde, tavşanı sevmek, koca ağaç Kaf Dağı, dereler ve ceylanlar gibi doğaya ilişkin motiflerin masallar içerisinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Doğal çevreye duyarlılık değeri öğrencilere kazandırılırken Dev Anası ve Hazineler Sultanı masalları başta olmak üzere Keloğlan masallarından yararlanılabileceği görülmektedir.

3.7.Tasarruf değerine ilişkin bulgular

Keloğlan masalları kitabında tasarruf ilişkin bulgular Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Masallarda yer alan tasarruf değeri

Masallar	Sayfa	f
Hazineler Sultanı	48	1
Keloğlan ve Cambazlar	196	1
Toplam		2

Tablo 8 incelendiğinde tasarruf değerinin Hazineler Sultanı ile Keloğlan ve Cambazlar masallarında birer kez yer aldığı görülmektedir. Hazineler Sultanı masalının 48. sayfasında Keloğlanın ava çıktığını anlatan bölümde:

“Bir tavşan avlayayım. Akşama yahnisini kaydattık mı ocakta, iki gün yeter anamla bana. “diyerek tasarrufa dikkat çekildiği, diğer masalın 196. Sayfasında;

“Elindeki harçlığı da tükenince anası “A benim keleş oğlum eşeği pazara götürüp satmaktan başka çaremiz yok, demiş” cümlesi ile de tasarruf değerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu bulgulara göre tasarruf değerinin Keloğlan Masalları’nda az da olsa yer bulduğu söylenebilir.

3.8. Bağımsızlık değerine ilişkin bulgular

Keloğlan masalları kitabında bağımsızlığa ilişkin bulgular Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Bağımsızlık değeri

Masallar	Sayfa	f
Dev Anası	6, 7, 30, 38	4
İncili Yorgan	78, 79, 91	3
Hazineler Sultanı	60, 63	2
Keloğlan ile Güvercin Şehzade	151, 165	2
Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu	241, 247	2
Padişahın Kayıp Kızları	318, 344	2
Toplam		15

Tablo 9 incelendiğinde bağımsızlık değerinin, Dev Anası masalında 4 kez, İncili Yorgan masalında 3 kez, Hazineler Sultanı, Keloğlan ile Güvercin Şehzade, Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu, Padişahın Kayıp Kızları masallarında ise 2 kez tekrarlandığı görülmektedir. Dev Anası masalı incelendiğinde 4 kez bağımsızlık değerinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 30.cu sayfasında:

“...yolcu yolunda gerek...” cümlesi yer almaktadır. İncili Yorgan masalı incelendiğinde 3 kez bağımsızlık değerinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 78.ci sayfasında:

“....cesur mu cesur, yiğit mi yiğit, imdat dileyene yetişir, korkusuz bir oğlanmış..” cümlesi yer almaktadır. Padişahın Kayıp Kızları masalı incelendiğinde 2 kez bağımsızlık değerinin işlendiği görülmektedir. İlgili masalın 318.ci sayfasında:

“...yerine göre çalışmayı da severmiş, yerine göre de gezip görmeyi..” cümlesi yer almaktadır. Örnekler incelendiğinde Keloğlanın bağımsız kişiliğine dikkat çekildiği görülmektedir. Bağımsızlık değeri aktarılırken ilgili masallardan yararlanılabileceği de bu bakımdan söylenebilir.

Keloğlan masalları 4. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan saygı, sorumluluk, aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik, bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, tasarruf, bağımsızlık değerlerine göre incelendiğinde kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin herhangi bir veriye rastlanmadığı, diğer değerlerin farklı sıklıkta yer bulduğu görülmektedir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada, Sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde yer alan ve 4. Sınıf düzeyinde kazandırılması ön görülen değerlerin Keloğlan Masalları içindeki durumunu görebilmek açısından, Keloğlan ile Güle Oynaya kitabı (Daniş, 2014) içindeki masallar incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde vurgulanan değerlerin Keloğlan Masalları içinde önemli ölçüde yer aldığı anlaşılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, Keloğlan masalları içerisinde en çok ‘Doğal çevreye duyarlılık (25), Aile birliğine önem verme (24), Saygı (18)’ değerlerinin, en az ise ‘Tasarruf (2)’ değerinin işlendiği görülmüştür. ‘Kültürel mirasa duyarlılık’ değerine ise Keloğlan Masalları içerisinde rastlanılmamıştır. Masallar Keloğlan kimliği üzerinden anlatıldığından kültürel mirasa ilişkin ifadeler bu masallarda yer verilmediği görülmüştür. Çalışmanın sonuçlarının aile birliği, bağımsızlık gibi değerlerin vurgulandığı (Akkaya, 2014) ve (Sever ve diğ., 2015)’in yaptığı çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir. Yine çalışmanın sonuçları, sorumluluk, bağımsızlık gibi değerlerin öne çıktığı bir başka araştırma (Kılcan, 2016) ile de uyum göstermektedir. Dede Korkut Hikâyeleri’nde yer alan değerlerin incelendiği bir başka çalışmada aile birliğine önem verme, saygı ve yurt sevgisi olarak ele alınan vatanseverlik gibi değerlerin öne çıktığı görülmektedir (Deveci, Belet, Türe, 2013). Sonuç olarak Keloğlan Masalları’nın sosyal bilgiler derslerinde değerlerin öğretilmesinde yararlanılacak önemli

kaynaklardan olduğu; çocukların masalları okurken bir yandan keyif alacakları, bir yandan da Keloğlan kimliği üzerinden değerlerin farkına varacakları söylenebilir.

Çalışma sonunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Araştırmacıların değer öğretimi ve masallara ilişkin çalışmalar yapmaları, alan literatürüne katkı sağlama bakımından önerilebilir.
- Sosyal bilgiler başta olmak üzere diğer alanların öğretim programları incelenerek, masalların öğretim sürecinde etkili kullanımına dikkat çekilebilir.
- Değer aktarımında Keloğlan Masalları gibi kültürel değerlerden yararlanılması konusunda eğitimcilerin dikkati çekilebilir.

KAYNAKÇA

- Adesina, A.D.O., Adeyemi, B, A. (2007). *Teaching to Achieve Social Studies Values: A Case of Re-Education of Teachers*. DETA Distance Education and Teachers' Training Conference, Makere University Uganda.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), s. 9-27.
- Akçay, A., Tunagür, M. (2017). Değerleri Tespit Etmek Amacıyla Hazırlanmış Yüksek Lisans Tezlerinde Yer Alan Değerler Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12 (25), s. 55-82.
- Akkaya, N. (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2,2(1), s. 312-324.
- Arıcı, A. F., Bayındır, N. (2015). Masalların Öğretim Aracı Olarak Kullanılması Üzerine Bir Araştırma. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 15, s. 106-119.
- Cerit, E., Gökçearslan, A. (2016). Türkiye’de Yayınlanan Türk Masal Kitaplarının Grafik Tasarım Öğeleri Açısından İncelenmesi: Keloğlan Masalları Örneği. *STD*, s. 49-73.
- Cihan, N. (2014). Okullarda Değerler Eğitimi ve Türkiye’deki Uygulamaya Bir Bakış. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9* (2), s. 429-436.
- Danış, M. (2014). *Keloğlan İle Güle Oynaya*. Timaş Yayınları.
- Deveci, H., Belet, D., Türe, H. (2013). Dede Korkut Hikâyelerinde Yer Alan Değerler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (46), s. 294-321.
- Erdal, K. (2016). Keloğlan Masallarında Çocukların Eğitime Yönelik İletiler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), s. 1805-1822.
- Halstead, J. Mark. (1996). *Values and Values Education in Schools*. J. Mark Halstead & Monica J. Taylor (Ed.). *Values in Education, Education in Values*. First Edition. Falmer Press.
- Ikwumelu, S. N., Bassey, M. E., Oyibe, O. A. (2015). Social Studies Education And The Need For Value-Based Education In Nigeria. *British Journal of Education*, 3(11), ss. 63-74.
- Kılcan, B. (2016). Ignác Kúnos’un kırk dört Türk peri masalı adlı eserinin Değerler açısından incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 5(3), S. 82-94.

- Kılıç, A. (2012). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Programındaki Değerlerin Kazanım İlişkisi ve Öğrenci Çalışma Kitaplarında Yer Alma Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), Özel Sayı, ss.1593-1612.
- Kuzu, T. (2007), “Aytül Akal’ın Masallarıyla Çocuklara Demokratik Yaşam Eğitimi”, *Ankara: II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri) 04-06 Ekim 2006*, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kuzu, T. (2008). Aytül Akal’ın Masallarıyla Çocukta Çevre Bilinci Geliştirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 19. s. 327-339.
- Küçük, B., Gedik, F., Akkuş, Z. (2014). Masal Kitaplarının 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Değerleri Perspektifinden Analizi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (2), s. 1071-1087.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7 sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB. (2011). *Sosyal bilgiler 4–5. sınıf programı*.
- MEB. (2017). İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=155>
- Örge Onuk, E. (2013). İlkokul Çağı Çocuklarının Söz Varlığının Gelişiminde Masallar. *Sakarya University Journal of Education*, 3 (1), s. 21-31.
- Sever, E., Memiş, A., Sever, S. (2015). Pertev Naili Boratav’ın Zaman Zaman İçinde Masal Kitabının Değerler Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015), Özel Sayısı, s. 246 – 263.
- Uçar, G. (2007). Ayla Çınaroğlu’nun “Keçi Masalı” Adlı Eserinde Toplumsal Bilinç Eğitimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. s. 456-461.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Yiğit, M. Fatih., Kesmecı, A. Musab. (2015). Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitiminde Masal Kullanımı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 4(3), s. 1320-1338.